

Jenny og Jens Knudsen, Juelstrup

Skrevet 2018 af Jenny og Jens Knudsens søn Niels Kristian Knudsen og hans hustru Aase Krebs Knudsen på baggrund af, hvad de husker Jens fortalte dem. Fortællingen er forkortet og redigeret af Niels Nørgaard Nielsen. Denne artikel er fortsættelsen af fortællingen om Jens Knudsen

Knoldegården før 1905. Fra venstre: Pouline, Anna, Margrethe, Gertrud, Jenny Margrethe, Caroline, Niels Christian og Hans. På vognen Niels Gertanus

På Knoldegården, ejet af Caroline og Niels Chr. Nielsen, skulle datteren, Jenny Margrethe Nielsen (født 21. januar 1902) komme hjem fra Sjælland, hvor hun havde haft plads i Stenløse.

Hun kom, og Jens (født 10. juni 1902 i Sørup) beskrev det med få ord, men det var også nok. Så var der noget med bal i Sønderup og en forlænget tur hjem. Og hvorom alting er, 21. juli 1927 blev de gift. Først viet hos sognefogeden, senere velsignet i Trængstrup Frime-nighedskirke. Her hørte Jennys familie til.

Syv år tidligere, i dagene før kirken skulle indvies, 28. november 1920, havde Jens gået og hjulpet til med arbejdet med at anlægge kirkegården og gøre området ved kirken i stand. Han tjente på det tidspunkt på Kærvang hos gårdejer Jens Theodor Jensen-Sønderup.

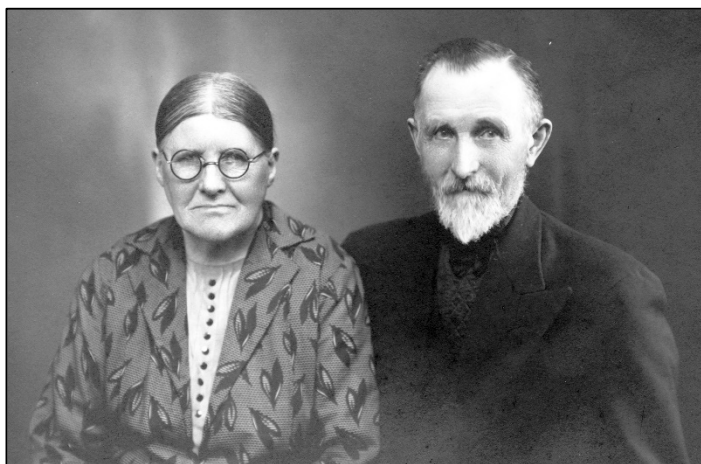
Efter festen på Knoldegården tog de samme dag til Grøftager ved Ladelund, hvor deres første hjem lå, og hvor de lagde deres kræfter og indsats de første ni år af deres lange ægteskab. I Jenny havde Jens fået den bedste kone, der tænkes kan. Hun havde selvfølgelig, som man gjorde i hendes familie, gået i Sønderup Friskole, og også som ung deltog hun aktivt i livet omkring friskolen i den udstrækning, hun havde mulighed for det. Her gik Jenny til gymnastik. Hun var en dygtig gymnast og deltog blandt andet i De danske Gymnastikforeningers landsstævne, og mon ikke hun også var med til at optræde i dilettant- og lystspilforestillinger, som blev øvet og opført på friskolen.

Livet igennem huskede hun replikker og verslinjer, som hun med humor citerede, når anledningen var til det, som eksempel kan nævnes; ”Langsomt, ja, næsten dråbevis, nød han den ædle vin”. Eller det kunne være Johan Herman Wessel: ”Du lille vakre Karen Bach! / For hvert et mødigt Sting, du stak / På en mig højst nødvendig Frak / Som sprak, / Tak”. Og det var Jenny, der lærte børnene sangene; de muntre såvel som salmerne – de sidste ikke mindst til jul.

Det er Grundtvig, der har sat ordet ”folkelighed” eller ordene ”det folkelige” i omløb i vort land, og i Grundtvigs tolkning har disse begreber ikke noget at gøre med det let tilgængelige, den lette underholdning eller det populære, hvilket der ellers, som en misforståelse, ofte gives udtryk for i dag. ”Folkelighed” derimod kommer til udtryk, hvor der i et folk er en interesse for og et vist kendskab til folkets egen kultur og historie. Det vil sige til dets myter, sagn, eventyr, litteratur, religion, historie og til sprogets betydning. Og hvor der samtidig hermed udfoldes et vist engagement, en medleven og en medansvarlighed i det aktuelle.

Også ordet billighed, forstået i betydningen rimelighed, lempelighed, skønsomhed og fremkommelighed, er af betydning her. Uden at tegne et fuldstændigt billede, tror vi, disse ord er med til at pege på noget karakteristisk for livet på Knoldegården, som det formede sig, da Jenny var barn og ung.

Et par anekdoter skal med her: På et tidspunkt, hvor Morten Nielsen var skoleleder på friskolen, var Jennys far Niels Chr. Nielsen formand for friskolens bestyrelse. En aften blev der afholdt bestyrelsesmøde på Knoldegården. Her skulle der tages stilling til flere spørgsmål friskolen vedrørende. Et spørgsmål drejede sig om tilrettelæggelse af en foredragsrække, og især spørgsmålet om mødernes begyndelsestidspunkt havde, vist nok af sparehensyn vedrørende lys og/eller varme, optaget mødedeltagerne. Muligvis gjorde visse rationerings-bestemmelser fra Den første Verdenskrig sig endnu gældende på den tid.

Jennys forældre Caroline og Niels Christian ca. 1930

Da de har fået afklaret de forskellige spørgsmål, går de ind til Caroline i den anden stue for at få en tår kaffe og en snak. Niels Chr. forelægger straks resultatet af drøftelserne for Caroline blandt andet vedrørende mødetidspunktet og spørger: ”Tror du ikke nok, det kan gå an”? ”Ok jo”, svarer Caroline prompte, ”så kan du og Morten jo gå rundt og malke”. Dengang malkede man endnu tre gange dagligt, og nu havde man tænkt sig at lægge møderne netop på det tidspunkt, hvor malkningen fandt sted.

Mon ikke de alle i al stilfærdighed har moret sig, da problemet stod dem klart? Historien kan blandt andet minde om, at det endnu på den tid var almindeligt, at det var kvinderne, der malkede. Niels Chr. fik aldrig lært at malke. Måske var det en medvirkende årsag til, at han glemte at tage misteltenen i ed, men takket være Caroline blev samme aften et mere hensigtsmæssigt tidspunkt for mødernes afvikling fastlagt.

Ved en anden lejlighed havde Niels Chr. solgt en ko. Den handel fortrød han. Engang, da folkene var gået ud efter eftermiddagskaffen, tog han sagen op over for Caroline og fremførte blandt andet: ”Den mand, jeg har solgt koen til, han har nu også snydt mig”. Hertil svarede Caroline: ”Har han snydt dig? Har du da ikke fået det, du har forlangt for koen”? ”Jo, jo, det har jeg da”, siger Niels Chr., hvorefter Caroline stilfærdigt afslutter sagen med bemærkningen: ”Jamen, så har han da heller ikke snydt dig”, og Niels Chr. kunne beroliget bemærke ”nej såmænd, nej såmænd”.

Jenny havde et nært forhold til sine forældre og ni søskende. Men så var der jo også Per. Pers mor hed Karen. Hun blev aldrig gift, men fik Per og flyttede sammen med ham ind i et lille hus ved siden af sit hjem, der lå som nærmeste nabo til Knoldegården. Per og Jennys ældre bror, Hans, var jævnaldrende, og de kom godt ud af det sammen. Da de var omkring ti år, døde Pers mor. Per havde slægtninge på egnen, men da man spurgte ham, hvor han helst ville være, svarede Per: ”Jeg vil helst være på Knoldegården”, og sådan blev det. Fra da af hørte Per som en naturlig ting med til børneflokket fra Knoldegården. Da Per voksede til, kom han ud at tjene. Han blev aldrig gift, blev uddannet kontrolassistent, og arbejdede som sådan en årrække. Som ældre kom han atter til at bo i det hus, han og hans mor flyttede ind i, da han blev født. ”Pers Hus” har aldrig i juridisk forstand været Pers Hus. Da Pers mor døde,

Familien Nielsen på Knoldegård. Bagerst fra venstre: Anna, Hans, Niels Gertanus, Margrethe og Jenny Mellemste række fra venstre: Nikolaj og Gunnar Forrest fra venstre: Gertrud, Caroline, Niels Christian, Ingeborg, Poulina. Foto cirka 1920

erhvervede Niels Chr. huset, og det hørte således til Knoldegården indtil engang i 1970'erne, hvor det blev solgt fra.

Som allerede fortalt, havde Jenny været ude at tjene. Ikke blot på Sjælland, men også andre steder. Her kan nævnes Karl Pedersens hjem Astrupgården i Astrup og hos en manufakturhandler i Aars. Herudover havde hun plads i Vindblæs, og hun var også pige i sit hjem på Knoldegården. Som Jens havde også hun været på højskole. For hendes vedkommende var det Vrå højskole i Vendsyssel, og hun tænkte ofte tilbage på sit højskoleophold med glæde. Jens Bertelsen,

som på det tidspunkt var forstander på Vrå højskole, havde tidligere været frimenighedspræst i Vrå, og fra år 1900 og nogle år frem holdt han fra tid til anden gudstjeneste i Sønderup Kirke, inviteret af den kreds af mennesker, som var påvirket af Grundtvigs tanker om frihed i kirke og skolepørgsmål.

Jenny var i alle måder godt forberedt på en rolle som husmoder. Desuden var hun flittig, utrolig omgængelig, kærlig og mild. Hendes evner strakte vidt. Og der var mange ting, man skulle kunne. Arbejdet inden døre var lige så vigtigt som det ude, for at alt fungerede og økonomien hang sammen. Håndarbejde af en hver art beherskede hun, og selve husholdningen, hvor alt blev lavet fra grunden, tog hendes ferme hænder hurtigt og hjemmevant fat på.

Caroline, Jennys mor, var født og opvokset på Morsinggården i Åstrup. Hendes mor og far, Anne Marie (kaldt Ann Mari) og Poul Peter Hansen blev på Morsinggården på aftægt, da deres anden datter, Jensine Margrethe, og svigersøn, Morten Kristian Andersen, overtog gården formodentlig i 1891. Desværre døde datteren allerede i 1901, og i 1909 døde Poul Peter Hansen, og da svigersønnen giftede sig igen, følte Ann Mari sig ikke rigtig til rette, og hun flyttede til Knolde, hvor hun kom til at bo i Pers Hus. Huset ligger for enden af Knoldegårdens store have, men på den anden side af vejen.

En gang, medens Ann Mari endnu boede på Morsinggården, havde hun været på besøg på Knoldegården. Da hun skulle hjem til Morsinggården igen, fik Jenny, som på det tidspunkt var en lille pige, lov til at komme med. De vandrede af sted, og det blev en temmelig lang tur på syv-otte kilometer. Ann Mari ville gerne snakke og benyttede enhver lejlighed. Og der stod så Jenny i "halve timer" og ventede.

Mange år senere, da Jens tjente på Knoldegården, og Ann Mari var flyttet ind i Pers Hus, erfarede også han, at Ann Mari gerne ville snakke. En dag stod han inde i haven og klippede hæk. Ann Mari var på vej fra Pers Hus op til gården for at spise middagsmad. Da hun nåede op til det sted, hvor Jens stod, stoppede hun op og spurgte ind over hækken: "Hvad sejer do"? Skønt Jens ikke havde sagt et ord, svarede han høfligt, og de fik sig en lille snak.

Jenny som ung

Som sædvane var, sov næsten alle til middag på Knoldegården. Medens Jens tjente der, lå hans værelse op ad bryggerset, hvor Ingeborg, Jennys yngste søster, vaskede op med Ann Maris hjælp. Ingeborg var imidlertid lidt kåd og drilvorn. Hun larmede og skramlede med kopper og tallerkener og lod ind imellem som om, hun var ved at tabe en kop eller tallerken. Den gamle bedstemor udbrød gang på gang: ”Åh nej da bån, det måtte dat, åh nej, det måtte dat”. En dag, da scenen havde gentaget sig, og blandt andet også havde forstyrret Jens’ middagsøvn, kunne han ikke lade være med at sige, da han var kommet op og passerede Ingeborg: ”Du er vel nok en stor pige, at du kan drille din bedstemor”. Bemærkningen falder godt i tråd med Jens’ retlinjethed og uforfærdethed. Men derom senere.

Jens som ung

I Grøftager var der små kår, men dag for dag skete der forbedringer ude som inde. Tre piger blev født her, Asta, Dora og Betty. Også her kørte Jens mælketur for at supplere indtægterne.

En dag gik Jens i marken og rensede roer. Gammel Kristian kom forbi på sin cykel, standsede og sprang af. Jens holdt hesten an, og de vekslede ord. Gammel Kristian roste roerne, og Jens replicerede lidt spøgefuldt: ”Ja såmænd, men nu kan vi nok ikke få råd til at blive her så meget længere, for der er et lån, der skal udbetales”. ”Nå”, sagde Gammel Kristian, ”a ska oss te å skøn mæ å hjem”, hvorefter han svang sig på cyklen i en vis fart. Skønt Jenny og Jens havde mulighed for at skaffe gode kautionister, beskæftigede det selvfølgelig Jens’ tanker.

Nogle dage senere, da Jens kom hjem fra mælketuren, kunne Jenny berette, at de havde haft besøg af Gammel Kristian. Jens spurgte: ”Nå, hvad ville han”? Jenny svarede: ”Han sagde, at vi godt kunne låne pengene af ham”. Gammel Kristian havde haft naboejendommen, men han havde solgt den til Søren Nielsen, og boede nu i et hus Haverslev. Som sagt, så gjort. Gammel Kristian og Jens gik til sognefogeden, som forfattede et dokument med de nødvendige betingelser for et lån. Derefter betalte Jens punktligt afdrag og renter, når forfaldsdagene kom, indtil lånet var tilbagebetalt. Ikke én gang fik han en kvittering. Men det var også helt overflødigt – den gang.

Hvordan tanken om at handle ejendom opstod, har vi glemt. Måske fik de et godt tilbud på ejendommen i Grøftager. I hvert fald solgte de, og så satte de sig på sengen og græd. Men betingelsen for salget var, at ejendomsmægleren skulle hjælpe dem med at finde et nyt sted. Og det gjorde han. Ret hurtigt fik de fremvist Sørup Østervang. Her var et forholdsvis nyt stuehus, som Jenny godt kunne tænke sig, og udbygninger og mark må også være faldet i Jens’ smag, for slutsedlen blev skrevet, og i november 1936 flyttede de ind. Ejendommen lå, som Jens’ barndomshjem, tæt på hovedvej 13, men længere mod øst i Juelstrup, skråt over for Juelstrup Præstegård. Her var ikke langt til Sørup, og kun cirka to km til stationsbyen Støvring med dens udbud af diverse butikker, håndværkere og så videre.

Ejendommen i Juelstrup omkring 1960

Det var vel en bedre og større ejendom, end den første, de havde. Men alligevel var det lidt som at begynde forfra igen. Sørine og Lars Peter Kristensen, som de havde købt af, var ældre folk. De havde passet ejendommen godt. Alligevel var der nok at tage fat på, ”stille og roligt gik det fremad”, som Jens senere sagde.

I Juelstrup blev familien forøget med endnu en pige, Birthe, og til sidst en dreng, Niels Kristian, opkaldt efter begge sine bedstefædre. Det fortælles, at da Jens af nabokonen fik besked om, at det var ble-

vet en dreng, gik han nede i kæret og såede kunstgødning. Budskabet foranledigede, at han vendte hjem med oplysningen om, at nu ville han ikke arbejde mere den dag.

I årene der kom, var kontakten til begge familier noget helt naturligt. Anledningen kunne være mærkedage, men ikke sjældent kiggede man ind, hvis vejen faldt forbi, eller man kom ubudt på aften- eller søndagsbesøg.

Var der Gammel Dansemusik i radioen, kunne det hændes, at Jenny og Jens tog sig en svingom på dagligstuegulvet. Og i vinterhalvåret læste Jens ofte højt om aftenen af for eksempel drengbøgerne ”Rasmus fra Rodskov”, ”Gyngenhøvdingen” og ”Dronningens Vagtmester”, men også flere af Niels Anesens ungdomsbøger og Jakob Knudsens romaner og mange andre blev læst. Det var aftener, som flere af børnene og Jenny satte stor pris på. Ofte sad hun med strikketøj disse oplæsningsaftener, indtil det var tid til at lave aftenkaffe.

Med naboerne blev der samarbejdet. Man hjalp hinanden praktisk, når behovet var. Og et par aftener i vinterens løb inviterede man til kaffebord. Så gik snakken, kortspil og tobakståger blandede sig med strikketøj og husmodertips.

Jens Knudsen i sad i Buderup-Gravlev Sogneråd fra 1943 til 1950

Inden længe var Jens involveret i sognets ”styre”. Han blev medlem af Sørup Menighedsråd, og kom til at sidde med regnskaberne som kasserer. Pastor Jens Poulsen var en både veltalende og hjælpsom mand, men ikke regnskabskyndig. Ikke desto mindre gav han beredvilligt Jens flere regnskabsmæssige anbefalinger, som Jens fulgte det første år, han var kasserer. Det medførte en påtegning fra provsten for fejl og mangler, så præstens ord om hjælp i denne sammenhæng havde ikke været så meget værd. Derefter satte Jens sig grundigt ind i de regnskabsmæssige principper.

Næste år ved det store menighedsrådsmøde, hvor menighedsrådene fra Gravlev, Støvring og Sørup var samlet, afleverede pastor Poulsen regnskaberne, som havde været til gennemsyn og godkendelse hos provsten, tilbage til de respektive kasserere med en bemærkning om, at provsten som det eneste havde fundet regnskabet fra Sørup Menighedsråd fejlfrit.

Som medlem af sognerådet blev Jens blandt andet valgt ind i børneværnet. Der var ubehagelige sager, hvor en nabofamilie var involveret, men Jens gik ikke på kompromis. Han fulgte sin samvittighed samt ret og rimelighed. Arbejdet i sognerådet rakte tidsmæssigt ud over de fastlagte sognerådsmøder. Der var adskillige møder i diverse udvalg, og fra tid til anden trak de ud, men det var Jens' indstilling, at havde man sagt "ja" til at lade sig opstille som kandidat til et muligt medlemskab af sognerådet, måtte man, såfremt man blev valgt, være rede til at yde en indsats og honorere arbejdsomt, hvad det krævede.

Ikke så sjældent kom folk for at drøfte lokale spørgsmål eller spørge om råd og vejledning. Kort efter jul kom for eksempel over en periode på flere uger af og til folk i Jenny og Jens' hjem for at få hjælp til opgørelse af deres skatteschema. Det foregik i dagligstuen ved det store bord, og da hændte det fra tid til anden, at de to mindste børn fik lov til at blive i stuen. Selv om de langt fra forstod alt, hvad der blev talt om, var det spændende at lytte til de voksne mænds samtaler. Indledningsvis handlede det om stort og småt, men snart øgedes koncentrationen hos voksne og børn. Nye ord dukkede op for børnene. Ordet "besætning" kendte de, men så føjedes nye ord og udtryk til som for eksempel "ejendomsværdi", "fradrag", "løsøre", "det skal helst godkendes", inden man endelig nåede frem til det magiske "skattepligtig indkomst".

Jens modtog ikke betaling for sin "revisorindsats", men fra tid til anden faldt der, når skatteschemat var gjort op, en krone eller to af til børnene fra naboer eller andre, der havde fået hjælp. Godt en månedstid senere fulgte så "ligningen", som foregik på kommunekontoret, og som, så vidt jeg husker, godt kunne strække sig over flere uger for endelig at slutte af med "indkaldelserne", der tog flere dage. Jens blev genvalgt ved det følgende sognerådvalg, men derefter sagde han "nej tak" til genopstilling. Han var af den opfattelse, at den enkelte ikke burde blive siddende i diverse råd og/eller bestyrelser for længe. For folkestyrets skyld var det bedst, at så mange som muligt fik muligheden for at være med.

Mejeribestyrer Hansen på Andelsmejeriet Elinelund i Støvring var en bestemt og dygtig mand. På et tidspunkt fik bestyrelsen for mejeriet ny formand, nemlig Pris Kristensen, som foruden at være ejer af Bundgårdsminde, en gård ved hovedvej 10 syd for Støvring, også ejede en stor købmandsforretning i Aalborg. Samarbejdet de to imellem gik ikke for godt. Bestyrelsesformanden "forventede ekstra tjenester", som Hansen til sidst afviste at efterkomme. På en generalforsamling, hvor Pris Kristensen stillede op til genvalg, stod Jens Knudsen op og lagde et godt ord ind for Hansen. Han mente, at i stedet for at rette utak imod mejeribestyreren, skyldte man ham både tak og anerkendelse. Jens Knudsen var, som medlem af bestyrelsen, også på valg det år, og ved den efterfølgende afstemning fik Pris Kristensen lang færre stemmer end Jens Knudsen. Pris Christensen måtte gå af som formand, men Jens ønskede dog ikke at blive formand for bestyrelsen.

Imidlertid fik historien et efterspil. Pris Kristensen anlagde nemlig sag mod mejeribestyrer Hansen for injurier. Ved retten i Nibe blev flere vidner afhørt, deriblandt Jens Knudsen. I overensstemmelse med fakta sagde han, at han aldrig havde hørt mejeribestyrer Hansen udtale sig injurierende om Pris Kristensen. Et andet vidne kunne ikke huske, hvad der var sagt og gjort, og sagen endte med, at Hansen fik en bøde. Bagefter "gik snakken", at dommeren var katolik ligesom Pris Kristensen. Som et resultat af modsætningsforholdet tog mejeribestyrer Hansen sin afsked, hvilket mange af mejeriet Elinelunds andelshavere beklagede.

Jens var, hvad man på jysk vil kalde "nodens". På ejendommene i Grøftager og i Juelstrup var der orden i stalden, på marken og i hvad, han ellers beskæftigede sig med. Jævnfør arbejdet som kasserer i menighedsrådet og opgaverne han påtog sig som medlem af sognerådet for eksempel. Men også forholdet til andre mennesker var præget af retsind, uanset hvem han stod

over for. Det være sig ”storkøbmanden”, der forventede særlige tjenester af mejeribestyreren, eller naboen, han måtte i clinch med, da denne gjorde en tjenestedreng fra fattighuset i Gravlev uret. Da trådte Jens til dels som forsvarer for mejeribestyreren dels som drengens værge. Penible situation, men det fik ikke lov til at påvirke sagernes udfald. Jens var almindeligvis engageret, rolig og afbalanceret, men i meget travle perioder, eller hvis tingene gik ham imod, kunne han kortvarigt blive sammenbidt og give udtryk for sin utilfredshed. Bagefter fortrød han disse situationer, tænkte over dem og følte, det var hans fejl.

Jenny og Jens på Rebildhus ved deres fælles 70-års fødselsdag juni 1972

På et tidspunkt i 1950'erne fik Jenny leddegigt. Hvor meget ”guldkuren”, som hun fik, hjælp, er svært at vurdere, men sygdommen mærkede hende i stigende grad, og var en medvirkende årsag til, at de solgte ejendommen i Juelstrup i november 1966. Ret hurtigt fandt de huset på Tværgade i Haverslev, hvor de tilbragte nogle gode år.

I efteråret 1985 blev Jenny opereret på Hobro Sygehus for en kræftsvulst. Operationen gik godt, men lægerne havde ikke fået alt fjernet, og 21. juni 1987 døde hun hjemme

på Tværgade. Ved begravelsen fra Haverslev Kirke, var der mange mennesker til stede.

Efter et år alene i huset solgte Jens huset og flyttede i beskyttet bolig. Det var klart, at Jens savnede Jenny, men han erkendte, at de havde haft et langt og godt liv sammen, og han indrettede sig så godt, han kunne. Han havde aldrig deltaget i madlavningen, for som det var skik på landet den gang, arbejdede mændene til det var spisetid, og maden stod på bordet. Men nu klarede han selv morgenmaden og kogte for eksempel havregrød.

Sin 90-års fødselsdag fejrede Jens Knudsen på Rebildhus med middag og dans, og han fortsatte med at tage i byen, når der var lejlighed til det. I marts 1994 var han så uheldig at falde om natten og brække lårbenet. Nattevagten fandt ham, og han blev indlagt og opereret på Hobro Sygehus. Måske var det bedøvelsen, måske i kombination med alderen. Under alle omstændigheder blev han aldrig helt klar igen. Og efter en uges forløb sov han stille ind 17. marts 1994. Også ved hans begravelse fra Haverslev Kirke var der stort fremmøde.

Jens' fortællinger byggede aldrig på utidig nysgerrighed eller nyfikenhed vedrørende døgnets flygtige hændelser. Det var om det, tiden havde sorteret det uvæsentlige fra, og hvor skæbner og livsforløb stod tilbage. Dermed medvirkede hans fortællinger til i glimt at kaste lys ind over menneskers tilværelsesvilkår, som de formede sig i perioden fra slutningen af 1800-tallet og hundrede år frem.